

JOHN STUART MILL

VIDA

1. John Stuart Mill (1806-1873) és un dels principals representants del neoempirisme anglès del s. XIX
2. Va néixer a Londres i era el fill gran d'una família de nou germans.
3. Va ser educat pel seu pare, James Mill, que va ser un precursor de l'utilitarisme, el qual seguint a l'il·lustrat Helvetius, estava convençut que l'educació ho podia tot en la formació del caràcter i es va proposar demostrar-ho amb el seu fill, a qui va imposar una disciplina molt dura i el va convertir en una espècie de "màquina de raonar".
 1. John Stuart Mill va aprendre grec als tres anys i als vuit ja havia llegit fragments d'Herodot, Jenofont i Plató.
 2. Coneixia perfectament el llatí i el va ensenyar als seus germans,
 3. En la seva infància no hi va haver jocs, ni joguines, ni vacances. Com a molt, el seu pare el treia a passejar... perquè li resumís les lectures del dia anterior i escoltés les seves dissertacions sobre economia i política. A la tarda rebia classes d'aritmètica.
 4. Als dotze anys va estudiar Aristòtil i Hobbes, va escriure una història del govern de Roma i fins i tot un llibre en vers que pretenia ser la continuació de la Il·liada.
 5. Als tretze va llegir David Ricardo i als catorze va anar a París
4. Dos anys més tard ingressà en l'empresa «East India Company», en la qual va romandre fins a la seva dissolució, el 1858. En aquesta empresa va ocupar càrrecs de gran responsabilitat
 1. Quan la Companyia es va dissoldre va obtenir una confortable pensió vitalícia (tenia 52 anys) que li va permetre establir-se prop de Avinyó, on estava enterrada Harriet Taylor que des de 1852 era la seva dona, amb la qual havia conviscut platònicament i compartit interessos intel·lectuals des de 1831 i amb qui es va casar tres anys després que envidués del seu marit. També passava temporades a Londres.
5. Va rebutjar un càrrec oficial per a afers exteriors de l'Índia i fou membre del Parlament durant el trienni 1865-1868.
6. Va estar molt influït filosòficament pel seu pare i per les idees de Bentham, les obres dels quals, l'havien entusiasmat de jove i, més tard s'interessà per Wordsworth, Saint-Simon i A. Comte
7. Totes aquestes influències fan que la filosofia de Mill sigui complexa i en ella poden trobar característiques pròpies de la tradició empirista i liberal anglesa, de l'utilitarisme i de l'esperit positivista.
8. Principals obres:
 1. Sistema de lògica demostrativa i inductiva (1843)
 2. Principis d'economia política (1848)
 3. Sobre la llibertat (1859)
 4. L'utilitarisme (1861)
 5. La subjecció de les dones (1869)
 6. Autobiografia (1873)

FILOSOFIA

1 Introducció

1. L'obra de Mill es pot dividir en tres grans apartats.
 1. Lògica i filosofia de la ciència.
 2. Economia política.
 3. Teoria política i sociologia.

2 Lògica i filosofia de la ciència

2.1 Lògica

1. Les seves contribucions més notables en lògica foren una crítica de l'intuicionisme, una teoria de la inducció i una metodologia de les ciències socials.
2. Crítica de l'intuicionisme.
 1. Aquest corrent provenia de la filosofia idealista alemanya i es basava en una visió a priori del coneixement i de les facultats humanes.
3. Teoria de la inducció
 1. Va considerar que totes les veritats fins i tot les que aparentment són necessàries com les de les matemàtiques i de la geometria s'expliquen en termes inductius.
 2. Es va esforçar en demostrar que la llei de la causalitat universal, que constitueix la base de la inferència causal, era una llei que descobrim empíricament i que provem per inducció.
4. Metodologia de les ciències socials
 1. Mill va establir quatre mètodes d'indagació experimental: el de les concordances, el de les diferències, el dels residus i el de les variacions concomitants.
 2. La lògica de la deducció i de la inducció són universalment aplicables, ja que
 1. Tots els fenòmens pertanyen a un sol món natural i per tant
 2. Els mateixos procediments científics són vigents en tots els camps,
 3. La mecànica newtoniana és la part de la ciència més desenvolupada i, per tant, es constitueix en el seu model per antonomàsia.

2.2 Ciències morals

1. Les ciències morals es basen en la psicologia, que és una ciència inductiva de les associacions dels fets elementals de la vida psíquica.
2. Dintre d'aquest apartat destaquen l'etologia i la sociologia
 1. Etologia és una mena de psicologia social que té per objecte el coneixement de la formació del caràcter individual, nacional i de grup.
 2. La sociologia
 1. Aquest terme el manllevà de Comte i l'introduí als països anglosaxons,
 2. La sociologia de Mill és bàsicament psicologista en la mesura que tracta de derivar les lleis socials de la psicologia de la naturalesa humana.
 3. Té una metodologia individualista, car només reconeix com entitats reals els individus i no així els fets o les institucions socials.
 4. Aquesta postura ha estat criticada per alguns autors com Popper, que considera que la combinació d'aquests ingredients condueix a l'historicisme, o sigui, a la tendència a englobar totes les ciències socials dins la història i a considerar com la seva principal funció la predicció del futur mitjançant la formulació de lleis històriques universals.

3. Mill va estar molt influenciat pel positivisme de Comte.
 1. Entre aquests dos autors hi havia una bona amistat, que estava avalada per una llarga correspondència i venia refermada per una sèrie de coincidències ideològiques.
 2. Tant l'un com l'altre creien en la possibilitat i en la necessitat d'una ciència social
 3. Mill tenia en gran estima la llei de l'evolució social de Comte, així com les seves aportacions a la filosofia de la ciència. Algunes de les quals incorporà a la seva obra en el camp de la lògica.
 4. Tanmateix, aquest relació es refredà progressivament, sobretot arran de la publicació del *Sistema de política positiva* de Comte (1851-1854), una obra que en opinió de Mill estava carregada d'extravagàncies.

3 Economia política

3.1 Economia política

1. La seva obra més important sobre aquesta tema va ser *Principis d'economia política* (1848).
2. Aquesta obra s'inscriu plenament dins l'escola clàssica de David Ricardo, autor important del moviment utilitarista, bon amic del seu pare i de qui ell de jove havia après economia.
3. Malgrat la seva fidelitat ricardiana Mill va fer importants innovacions en els camps de la teoria de l'oferta i la demanda, la política monetària, el comerç internacional i el càlcul de costos
4. Mill va considerar que les lleis de la producció no eren les mateixes que les lleis de la distribució.
 1. Les primeres són lleis naturals, reals i tenen el caràcter de veritats físiques.
 2. En canvi, la distribució de la riquesa és una institució purament humana que té per objecte els sistemes de propietat i de socialisme.
5. L'economia política de Mill és una ciència en la qual té molta importància el desenvolupament, el creixement i el canvi, a diferència de l'economia de l'escola neoclàssica d'Alfred Marshall, que se centra més en l'estudi de l'equilibri.
6. Es preocupà per la protecció legal del treball infantil i per la controvèrsia entre l'ensenyament públic i privat.

4 TEORIA POLÍTICA I SOCIOLOGIA

4.1 Socialisme i democràcia

1. En el capítol sobre *El futur probable de les classes treballadores* i sota una influència creixent de la seva esposa Harriet es va decantar cap al socialisme.
2. El «socialisme» de Mill no té res a veure amb el marxista, ja que es basa més aviat en la creació de societats cooperatives gestionades pels propis treballadors, sense suprimir del tot, per això, la iniciativa i la intervenció estatals i, encara menys, el sistema de mercat.
3. En el seu assaig sobre el govern Mill afirmava que la democràcia estaria assegurada en el moment que el govern fos responsable davant una assemblea representativa dels interessos de la comunitat.
 1. Així, a mesura que s'estengués aquesta pràctica electoral, ja no caldria mantenir les garanties dels ciutadans contra les actuacions d'un govern opressiu i deixaria

- de tenir sentit llur desconfiança ancestral envers els governants.
4. Mill, considera que la nació ha de ser protegida fins i tot contra la seva pròpia voluntat, lliurement expressada, ja que
 1. Podria succeir que la identitat d'interessos entre governants i governats només fos una il·lusió.
 2. A més, tot i produir-se aquesta harmonia entre el govern i els ciutadans, en una societat heterogènia, els interessos de la comunitat són els de la majoria, o sigui, la part més nombrosa o activa del poble. Per tant, cal prendre precaucions per a limitar els poders del govern contra les minories i contra els mateixos ciutadans individuals.
 1. La «tirania de la majoria», expressió molt apreciada per Tocqueville és, doncs, un dels pitjors mals amb què s'enfronten les institucions democràtiques modernes.
 5. La defensa dels drets de les minories és una de les tasques que Mill s'imposà i que es traduí en :
 1. Repetits esforços a favor d'una reforma electoral basada en el mètode de la representació proporcional, més respectuós amb les opcions polítiques no dominants que no pas el sistema majoritari vigent a Anglaterra.
 2. La defensa de les minories discriminades i oprimides i de la dissidència religiosa
 3. Una actitud ferma i decidida a favor de la causa feminista i del vot de les dones.
 6. Elitisme
 1. Aquesta ferma militància a favor de la dissidència en tots els camps i aquesta prevenció contra el despotisme de la societat el portà, però, a una posició clarament elitista.
 2. El seu reconeixement de la importància de les idees com agents del canvi social i de les pressions a què es veu sotmesa la intel·ligència en el món modern, el féu aferrar-se a la noció d'una élite intel·lectual que servís de revulsiu i, al mateix temps, de salvaguarda de la llibertat.
 7. El pes excessiu que Mill concedeix a la intel·ligència, la seva defensa del vot plural i la seva por de les masses fan que la visió milliana de la democràcia sigui un xic ambivalent i que hagi rebut interpretacions no gaire progressistes.

4.2 La llibertat

1. El llibre seu més important sobre aquest tema va ser l'assaig *Sobre la llibertat* (1859).
 1. Aquest assaig havia de ser un dels onze capítols d'una obra més amplia que no es va portar a terme.
 2. Mill concep aquest assaig com una mena de comprimit mental, per tal de nodrir els futurs pensadors que el farien arribar a altres persones en una forma més diluïda i entenedora.
 3. Per tant el seu assaig *Sobre la llibertat* no és una obra de divulgació sinó de tesi
2. Mill estava preocupat per l'increment del poder de l'estat que coartava cada cop més la llibertat i amb la seva obra intentava preservar les llibertats dels individus
 1. Malgrat tot, l'objecte de la seva obra no era establir un principi regulador dels tractes entre l'Estat i l'individu, com alguns han volgut interpretar, sinó que aquest principi havia de ser entre l'individu i la societat global i dintre de la societat global hi havia l'Estat
3. El seu criteri era ben senzill.
 1. La societat com a tal, en forma de pressió de l'opinió o de la xafarderia o a través

de les autoritats jurisdiccionals de l'Estat, per mitjà de sancions socials o jurídiques, només té el dret d'intervenir per a coartar la llibertat dels individus a fi d'impedir el dany als altres.

2. En la part que només l'afecta a la persona, la seva independència havia de ser total.
 1. L'individu és sobirà sobre si mateix, sobre el seu cos i sobre el seu esperit.

4.3 Tipus d'accions

1. El criteri anterior presentava una sèrie de dificultats.
2. En primer lloc, suposava una distinció clara i ben definida entre dos tipus d'accions: les que només concerneixen un mateix (self-regarding actions) i les que concerneixen els altres (other-regarding actions).
 1. Les primeres quedarien incloses dins l'esfera privada, lliure d'interferència de la societat, mentre que
 2. Les segones formarien part de l'esfera pública, subjecta a la regulació social i jurídica.
3. Ara bé, la barrera entre les dues esferes és molt tènue i, per més que Mill s'esforci a distingir unes accions de les altres, no hi reïx del tot, car qualsevol acte, directament o indirecta, sempre afecta els altres i el grau en què ho fa depèn de les circumstàncies, o sigui, és una qüestió d'apreciació.
4. Per altra banda, Mill es veu obligat a acceptar que la divisió entre els afers públics i els afers privats no depèn d'una regla intemporal, sinó que cal situar-la dins d'un sistema de moralitat determinat, que pot variar d'un temps a un altre.
5. Per tant, la inclusió d'un acte dins de la categoria de self-regarding o other-regarding està sotmesa a les nostres nocions morals prèvies sobre allò que és públic o privat en un temps determinat.

4.4 Concepcions de llibertat

1. Mill empra dues concepcions de llibertat, segons els contextos, que no són totalment idèntiques.
2. La concepció bàsica al llarg de tot el llibre és el de llibertat negativa, o sigui, l'absència de coacció o de restriccions de què gaudeix un individu,
3. Però en el capítol III apareix la noció de llibertat positiva, o sigui, com a capacitat d'elecció, que condueix al ple desenvolupament de totes les facultats humanes.
 1. En aquest segon sentit la llibertat es manifestaria mitjançant l'espontaneïtat, l'excentricitat de caràcter i l'originalitat.
4. Sembla que Mill suposi que aquestes dues condicions són equiparables i que, per tant, la manca d'interferència de la societat en els afers de l'individu hagi de conduir necessàriament al desenvolupament de la individualitat.
 1. Aquesta pretensió és sens dubte excessiva, ja que fins i tot en la societat moderna teòricament lliure i amb un marge de privacitat força elevat assistim al naixement d'individus molt poc desenvolupats i no gaire lliures.
5. Mill, seguint la línia traçada per Tocqueville, situa la seva interpretació del món social dins la perspectiva que se sol anomenar de la societat massa.
 1. El problema de la llibertat és plantejat en termes de l'antinòmia entre uns individus aïllats, atomitzats i esmaperduts i una societat global totpoderosa, sense que hi càpiguen entre aquests dos pols grups intermedis que facin de pont entre els individus i la societat.

2. La manca de referència de Mill als grups primaris, a les comunitats, a les associacions i a les subcultures parcials, característics de la societat moderna, fa que el seu plantejament de la qüestió de la llibertat resulti incomplet.
3. És veritat que en la societat moderna tots aquests grups intermedis coarten la llibertat dels individus en la mesura que constitueixen fonts d'integració i de regulació de la vida dels individus, però, al mateix temps, donada la seva multiplicitat i heterogeneïtat, permeten un grau major de tria entre diverses opcions que en societats anteriors.
4. Això mateix passa en els altres àmbits de la societat. El grau de llibertat de què gaudeixen els membres d'una societat ve donat per l'absència d'intrusió de l'Estat i dels organismes socials en els afers privats i per l'efectivitat de les garanties reconegudes a la constitució, però també i sobretot per la possibilitat i la realitat de l'elecció entre diverses preferències, tot i que, d'altra banda, dins de cada opció hi pugui haver un marge més gran o més petit de maniobra, que sovint se sol reduir a mesura que hom avança vers grups de caire minoritari i dissident, malgrat declaracions verbals en sentit contrari.

5 UTILITARISME

5.1 L'utilitarisme

1. L'utilitarisme es un corrent que implica una teoria del coneixement, una sociologia i una ètica, sovint difícilment destriables, ja que el denominador comú és la idea que hem de ser feliços fent el que és útil.
2. Jeremy Bentham (1748-1832) Defineix l'ètica com l'art de dirigir les accions dels homes a la producció de la més gran quantitat possible de felicitat per a aquells, els interessos dels quals estan a la vista (és a dir, per als membres de la societat que tenen interessos).
3. En altres paraules: l'ètica utilitarista és una ètica pública, adreçada a la felicitat a través de la utilitat.
4. Hem de fer-nos feliços com a subjectes, fent allò que sigui útil i no guiant-nos per consideracions alienes (deures que ningú no sap d'on surten, educació per a la submissió...).
5. Històricament
 1. L'utilitarisme ha estat una filosofia amb importants implicacions polítiques:
 1. Va inspirar l'Estat del Benestar (Welfare State) que es va imposar als Estats Units en la dècada del 1930 i a Europa Occidental després del 1945.
 2. També va representar, sovint sense confessar-ho explícitament, un ingredient important en les diverses ideologies socialdemòcrates del segle passat.
 6. L'utilitarisme és, fonamentalment, una filosofia burgesa, sorgida de la idea de progrés de la Il·lustració, que considera el món com una realitat objectiva i les decisions racionals com a decisions mesurables i avaluable per les seves conseqüències.
 7. L'utilitarisme defensa que es pot arribar a un ordre moral a través dels desitjos, diversos i contradictoris, dels individus, si s'assumeix la pràctica com a criteri d'avaluació de la realitat.
 8. En aquest sentit és una filosofia objectivista.
 1. Ordenar, educar i avaluar la realitat a partir de la praxi es fa possible, bàsicament, perquè s'evita qualsevol element de subjectivitat.
 2. Els individus valen pel que fan i no pel que representen. O com dirà Bentham:

cadascú val per u i només per u.

1. En aquest sentit és una teoria radicalment democràtica.
9. En el món clàssic i medieval, l'utilitarisme hauria estat totalment inconcebible, en la mesura que l'important eren consideracions de llinatge i no d'acció.

5.2 Ètica utilitarista.

1. L'ètica utilitarista afirma què és bo tot allò que ens útil per a ser feliços.
2. Ètica teleològica
 1. L'utilitarisme es podria considerar una ètica teleològica, ja que és una ètica que considera que la finalitat de l'acció humana és la felicitat i que aquesta està vinculada a la realització d'accions útils.
 2. Creu que les accions humanes prenen sentit per la seva finalitat.
 3. La finalitat a la qual s'adrecen les accions humanes és, estrictament, "ser feliç".
 4. La utilitat, per ella mateixa, no és cap finalitat sinó un instrument o una eina.
 5. L'útil és instrumental: és bo perquè ens fa feliços.
 6. La llibertat -segons John Stuart Mill- tampoc té per ella mateixa cap finalitat, sinó que és un instrument imprescindible per a la felicitat, en la mesura que crea diversitat
3. Ètica conseqüencialista.
 1. Hem de mesurar la bondat dels nostres actes per les conseqüències (útils o inútils) en vistes a la felicitat que provoquen en nosaltres i, sobretot, en la societat.
 2. L'útil és bo quan avalua positivament les conseqüències dels nostres actes.
4. Hedonisme
 1. L'utilitarisme es podria considerar un hedonisme quan la felicitat es basa en el plaer.
 2. Jeremy Bentham va resumir les característiques del plaer al qual aspira l'utilitarisme: intens, llarg, segur, ràpid, fructífer, pur i si hi ha d'haver dolor, que afecti a pocs.
 3. Hi ha utilitarismes que no són hedonistes.
 1. La utilitat pot ser simplement definida com l'indicatiu de satisfacció de les preferències d'un individu, tot i que potser aquesta satisfacció no es concreti en una experiència de plaer
5. Ètica constructivista
 1. L'utilitarisme es podria considerar una ètica constructivista, ja que la felicitat humana es pot construir fonamentant l'ètica no sobre sentiments, o sobre hipòtesis teològiques, sinó sobre principis racionals, empíricament avaluats i contrastats i, en definitiva, útils.
6. Ètica reduccionista
 1. L'ètica utilitarista es podria considerar un reduccionisme, ja que només és bo allò que és útil i res més.
7. Si substituïm la paraula "plaer" per "benestar", tindríem una ètica seguida, fins i tot sense saber-ho, per la immensa majoria dels individus.
 1. En el fons, el benestar és un bé intrínsec i útil per a la majoria.
 2. Per a molta gent "el Bé" i "estar bé" s'identifiquen i, encara que això pugui semblar molt poca cosa per les morals exigents.

5.3 Característiques de l'ètica utilitarista

1. No transcendental
 1. No és una ètica transcendental, perquè no necessita un bé suprem, un déu o un a priori que la fonamenti.
 2. La felicitat és útil per si mateixa.
2. Poc problemàtica
 1. El seu bé bàsic que és la felicitat sembla poc problemàtic.
 2. En aquest sentit és una moralitat "de compromís mínim": l'única condició per tal d'estar en el món moral és la voluntat explícita de prendre en consideració tant els meus desigs com els desigs dels altres que s'hagin manifestat explícitament.
3. Possibilitat de càlcul
 1. Els afers morals poden, en principi, decidir-se per un càlcul empíric de les conseqüències.
 2. En la mesura que el pensament moral es fa empíric, esdevé un problema de gestió i, per tant, de ciència social.
4. Té una moneda de canvi
 1. La moneda de canvi d'aquesta moral és la felicitat.
 2. Els diferents interessos de les diferents parts i les diverses menes de demandes que es fan, poden ser en principi "traduïdes" o "convertides" a la mateixa moneda: en termes de felicitat.
5. Prudencial
 1. La primera condició per a assolir la felicitat i el primer criteri d'utilitat és la prudència.
6. Relativista
 1. Allò que és útil sempre tindrà alguna relació amb la societat en què es pretén ser feliç.
 1. D'aquí que algun cop l'utilitarisme sigui considerat relativista.
7. Agregativa
 1. Els utilitaristes creuen que es pot fer alguna mena de càlcul o de suma de plaers o de felicitat.

5.4 Utilitarisme d'acte i utilitarisme de regla.

1. S'acostuma a distingir dos tipus d'utilitarisme: utilitarisme dels actes (act-utilitarianism) i utilitarisme de les regles (rule-utilitarianism).
2. L'utilitarisme dels actes
 1. El càlcul del màxim plaer o felicitat s'obté analitzant cada cas i cada circumstància en particular, sense necessitat de seguir normes a priori.
 1. Cada acció té unes conseqüències i són elles les que ens permeten judicar el seu valor.
 2. L'utilitarisme dels actes és més propi de l'obra de Bentham.
3. L'utilitarisme de les regles
 1. És un intent d'universalitzar criteris i, bàsicament, la norma utilitarista del "màxim plaer per al màxim nombre".
 1. El bé o el mal no poden ser jutjats des de la perspectiva d'una acció concreta, sinó des de les conseqüències més globals d'una regla que ha de valer universalment.
 2. Alguns autors la descriuen com l'imperatiu categòric kantian en termes d'utilitarisme.

4. Un exemple senzill de la diferència entre aquestes dues variants de l'utilitarisme el trobem en el retret de John Stuart Mill contra el seu pare arran del vot femení.
 1. John Mill considerava que el vot de les dones no era un fet rellevant perquè, de fet, elles tendrien a votar com els seus marits i, en conseqüència només augmentaria la paperassa electoral, es complicarien les campanyes i no canviaria el resultat.
 1. Donar vot a les dones era, doncs, un acte que no augmentava la felicitat de ningú.
 2. En canvi, John Stuart Mill respongué que, fins i tot, si aquest raonament fos correcte, es passaria per alt la dignitat de la dona com a ésser humà i, per tant, es conculcava una regla imprescindible per a ser feliç.

5.5 Valoració dels plaers

1. El valor d'un plaer no es redueix a l'aspecte quantitatiu immediat sinó que també s'ha de tenir en compte la qualitat del plaer.
2. Bentham no reconeixia diferències de qualitat entre els plaers d'un primitiu i els d'un individu culte (reivindicava els drets dels animals a una vida plaent),
3. Mill, en canvi, reivindica la diferència qualitativa dels plaers
 1. Per ell, que cap humà voldria intercanviar el seu plaer amb el d'un animal, de la mateixa manera un home amb salut prefereix les seves desgràcies a la felicitat innocent del boig.
 2. Per tant no tots els plaers són homologables, ni equiparables.
4. D'aquí es dedueix que, malgrat que el principi d'utilitat exigeix la recerca de la "més gran felicitat", aquest principi és perfectament compatible (segons Mill) amb el reconeixement de que hi ha plaers que són més desitjables i, per tant, de més valor.
5. Això fa que en el càlcul de plaers d'una societat no solament s'ha de tenir en compte la quantitat sinó també la qualitat dels plaers.

5.6 Utilitarisme i dignitat humana.

1. Per Mill, l'utilitarisme és fonamenta en la dignitat humana.
 1. Segons Mill és millor ser un humà insatisfet que un porc satisfet;
 2. Millor ser un Sòcrates insatisfet que un neci satisfet.
 3. Només pot ser útil allò que ens resulti autèntic i no falsejat.
2. Per que hi hagi dignitat humana hi ha d'haver:
 1. Autodesenvolupament: és a dir, capacitat de conèixer i de modificar les nostres opinions.
 2. Individualitat: La pressió de la societat (i especialment de la classe mitjana) sobre els individus no ha de ser tan forta que impedeixi la llibertat.
3. Sense aquests dos elements formen la dignitat humana no hi pot haver felicitat.
 1. Un món d'éssers passius i satisfets en la seva obediència no pot ser un món feliç perquè, per a Mill, la felicitat està en funció a la diversitat.
 2. Quan algú oprimeix un altre (cas del masclisme) de fet es degrada a si mateix, perquè s'acostuma a viure en un món de submissions merament bovines i es perd el guany intel·lectual i social que significa la diversitat.
4. Egoisme
 1. L'utilitarisme de Mill, no tant el de Bentham, no és un egoisme, tot i que, pel que fa a les relacions humanes tendeix més a la benevolència que a l'altruisme.
 2. El que m'és útil és, més aviat, el proper que el llunyà, ja que una acció moral

difícilment pot tenir con a objecte "la humanitat" en abstracte, perquè aquest concepte cosmopolita és purament teòric (d'humanitats, n'hi ha moltes).

3. Valor universal.
 1. Totes les regles han de tenir un valor universal.
 2. No es pot reforçar l'autonomia moral amb regles subjectives.
 3. Cal exigir que cap acció que ens afavoreixi com a individus, no perjudiqui la resta dels humans.
 4. La individualitat que Mill propugna ha de tenir el seu contrapès en la lleialtat a la norma com a regla de joc acceptada per tots.

5.7 La felicitat milliana

1. La felicitat milliana no té res a veure amb la caricatura que sovintaja: l'aprofitament groller dels avantatges a qualsevol preu.
 1. La felicitat implica, com a primera condició, la dignitat o autorespecte.
 2. La part més valuosa de la felicitat és, precisament, el sentit de la pròpia dignitat.
2. En aquest sentit és bàsica la distinció que va proposar Mill entre "felicitat" i "contentament".
 1. La felicitat suposa un gaudi solidari.
 1. Només és pot arribar a ser plenament feliç quan es viu voltat de gent que també n'és.
 2. El contentament
 1. El contentament és un gaudi purament personal
 1. No és moral.
 2. Consisteix en el pur "estar bé" però encara no és "viure bé";
 3. En definitiva, en la dissort es pot estar content, però no feliç.

6 EL LIBERALISME

6.1 El liberalisme

1. El liberalisme
 1. El liberalisme defensa la teoria de l'estat mínim, és a dir, la mínima participació de l'estat en l'economia i la mínima interferència de l'estat en la vida privada.
 2. El liberalisme és també un "estat d'iniciativa", perquè considera que són els individus els qui han de mantenir la iniciativa i el control sobre les seves pròpies vides, en les quals l'estat no pot interferir.
 3. El liberalisme s'oposa al socialisme, o teoria de l' "estat màxim" que considera que l'estat ha de controlar l'economia, ja sigui directament participant en els mitjans de producció o, simplement, condicionant-los de manera indirecta, a través de polítiques de preus o impostos.
2. El socialisme
 1. El socialisme defensa la teoria de l'"estat màxim"
 2. El socialisme s'ha anomenat també "estat garantista" perquè defensa que tothom ha de tenir garantits una sèrie de drets, independentment de l'esforç que hagin fet per assolir-los.
3. Defensa del liberalisme amb arguments utilitaris
 1. Sembla més útil que cadascú cerqui el seu bé amb els seus propis mitjans que no pas sotmetre els individus a una centralització universalitzadora i paternalista que posa traves a la llibertat.

2. El mercat lliure sembla més útil que la planificació burocràtica,
3. La crítica resulta més útil que el criteri d'autoritat.
4. La diversitat és més creativa que l'uniformisme.
4. En resum podríem dir que:
 1. el liberalisme fa una tria de llibertat, antiestatisme i individualisme
 2. Mentre el socialisme opta per la igualtat, l'estatisme i el col·lectivisme

6.2 Característiques del liberalisme

1. Liberalisme segons John Gray té les característiques següents:
 1. Individualista
 1. Afirmar la supremacia moral de la persona davant les exigències de qualsevol col·lectiu.
 2. Igualitari:
 1. Afirmar que tots els individus tenen el mateix nivell social i moral i per tant,
 1. No hi pot haver diferències en el valor dels éssers humans. Per això
 2. La llei ha de ser neutral.
 3. La igualtat d'oportunitats és la base de la justícia social.
 3. Universalista
 1. Afirmar la unitat moral de l'espècie humana i concedeix una importància secundària a les diferències històriques i culturals.
 4. Meliorista:
 1. Afirmar que qualsevol institució social i qualsevol acord polític pot ser corregit i millorat a través de la crítica, que és l'instrument del progrés.

6.3 Utilitarisme i liberalisme.

1. El liberalisme és el marc general de l'utilitarisme, tot i que hi ha formulacions liberals que no són utilitaristes
 1. En general, es pot dir que el criteri d'utilitat, (la recerca del millor bé possible per al màxim nombre) porta implícita, l'acceptació dels elements bàsics de la cultura liberal.
2. L'individu, guiats pel seu interès, és l'únic que pot determinar el que és útil (o no) per a ell.
 1. Bentham afirma la regla general del liberalisme: Deixeu als individus la més gran laxitud possible en els casos que només es puguin perjudicar a si mateixos; perquè són els millors jutges dels seus interessos.
3. L'egoisme i la simpatia són els principis reguladors bàsics de la vida social i l'estat ha de procurar interferir-hi com menys millor.

6.4 Liberalisme de Mill

1. John Stuart Mill no fou un liberal estricte sinó més aviat un demòcrata radical.
2. Tenia una gran simpatia per les formulacions del socialisme fabià
3. Era partidari de superar l'antítesi entre capitalisme i socialisme a través de sistemes de cooperatives.
4. Per a Mill, el cooperativisme (lliure, òbviament!) era un concepte nuclear a l'hora de regular les relacions socials.
5. Però, malgrat tot, s'ha volgut identificar Mill amb el liberalisme pel seu aspecte antiestatista i per la seva reivindicació de la iniciativa individual.

1. Limitar la intervenció de l'estat en raó "del mal extrem que causa l'extensió innecessària del seu poder" és una exigència de la llibertat.
6. Malgrat la seva reivindicació de la iniciativa individual Mill no cau en un individualisme
 1. Les lleis i els arranjaments socials haurien de situar, tant com sigui possible, la felicitat o l'interès de cada individu en harmonia amb l'interès de la societat.
 2. Tenir un dret significa tenir alguna cosa la possessió de la qual és garantida per la societat, en vista de la utilitat general.
 3. La col·lectivitat només ha de ser rebutjada quan posa aturadors a la lliure iniciativa i a la creació de diversitat.

7 ALTRES ASPECTES DE L'UTILITARISME

7.1 Utilitarisme i justícia

1. De vegades s'ha dit que en l'utilitarisme no hi ha principi de justícia. Això és absolutament fals.
2. El principi de justícia utilitarista - i liberal- reivindica, d'una manera estricta, la imparcialitat i la igualtat d'oportunitats.
 1. La justícia consisteix en una estricta imparcialitat, és a dir, cal procedir d'acord a una estricta igualtat d'interessos i concedint igual consideració als interessos iguals de tothom.
 2. A partir d'aquí el criteri utilitarista considera que la igualtat no és un estadi final de la vida humana (el més desitjable és la diversitat) i que cadascú ha de saber aprofitar les oportunitats que se li han brindat.
 3. Tractar la gent amb igualtat vol dir actuar amb certa elegància en les oportunitats que s'ofereixen.
3. Un Estat serà més just com més oportunitats de desenvolupar la diversitat i la creativitat ofereixi.

7.2 Utilitarisme com Humanisme

1. Com a racionalista, Mill considera que l'utilitarisme és un humanisme.
2. L'utilitarisme és un humanisme perquè la seva principal preocupació és l'home i la seva felicitat, tal com es pot veure a continuació
3. Segons Mill
 1. L'individu és sobirà sobre ell mateix, sobre el seu cos i el seu esperit,. Per tant, la llibertat humana (de consciència, d'expressió, d'associació...) és integral i incondicional; cap estat no pot ni limitar-la ni posar-li cap travesia legítima.
 2. Tampoc l'opinió pública (ni la majoria) pot impedir la lliure iniciativa individual.
 1. Això no significa que la llibertat no tingui límits, sinó que la societat no té res a dir sobre les decisions particulars dels individus mentre no afectin a la vida dels altres ciutadans.
4. És útil tot allò que ajuda a créixer i a desenvolupar l'home com a creador de diversitat i no el que el converteix en una maquineta de sumar i restar plaers.
5. Mill concep l'home com un ésser que cerca finalitats i, sobretot, ressalta la importància de la voluntat com a motor de la pròpia autotransformació.
6. L'home mitjançant la seva autotransformació transforma la societat, ja que no tan sols vol posar en la mesura del possible, la felicitat o interès de cada individu en harmonia amb l'interès de la societat, sinó també perquè com més felicitat col·lectiva

hi hagi, també hi haurà més felicitat individual.

7.3 La virtut

1. Virtut és un ideal d'excel·lència humana:
 1. El desig de glòria i la necessitat de sentir-se admirat (o simplement estimat) és quelcom molt humà.
 2. Aquesta passió per l'excel·lència suposa enfrontar-se sovint a una opinió pública i especialment a una classe mitjana, que pressiona per uniformar-ho tot.
2. Virtut és també el producte d'una mena d'instint social (simpatia o social feeling) a través de la qual Mill eleva el desig d'estar amb els altres al nivell d'un cert sentiment natural.
3. Virtut com un noble i bell art de contemplació
 1. La utilitat no és un fi en si mateix, sinó l'eina que ens mena a la felicitat i aquesta felicitat fa que la vida sigui un noble i bell art de contemplació - una obra d'art total – que en definitiva és l'objectiu últim de Mill
4. L'ideal de virtut modera l'individualisme que amara bona part de l'obra de Mill.
 1. Cal tenir present que l'autèntic protagonista de la moral milliana pertoca al subjecte, la privacitat del qual el posa fora de l'abast d'un estat i d'una societat que tendeixen, pel seu mateix desenvolupament, a la tirania.

7.4 Problemes i crítiques a l'utilitarisme.

1. L'utilitarisme com a filosofia política, malgrat ser molt criticat, ha predominat en l'àmbit nord-americà, com a mínim fins l'eclosió de Rawls
2. Problemes en el càlcul utilitarista dels plaers
 1. Hi ha criteris que són qualitatius en ells mateixos i que mai no podran reduir-se a quantificació (per exemple els de caire estètic).
 1. Són criteris que ofereixen una mena de plaer que, sovint, només està a l'abast d'un petit grup però que dignifiquen globalment un grup.
 1. Les raons per conservar un barri antic i no fer-hi gratacels, són d'aquesta mena.
 2. Els tipus de felicitat no són comparables ni compatibles.
 1. No hi ha cap raó per suposar que allò que em produeix plaer a mi (escoltar música clàssic), també produeixi plaer als altres membres de la comunitat.
3. Qualsevol càlcul de plaers és una hipòtesi de futur.
 1. No hi ha cap raó per suposar que el que jo calculo avui que demà em produirà plaer, realment me'l produeixi.
 2. Les conseqüències futures (plaents o no) d'un acte només poden ser imaginades.
 3. És sempre un càlcul d'incertesa, que es fa amb informacions parcials i, per tant, els resultats són poc fiables.
3. Problemes amb la justícia
 1. Que sigui útil no vol dir que sigui just.
 1. Per exemple: pot ser útil matar un innocent per apaivagar una massa, o matar algú que està en bona salut per salvar set malalts? (al cap i a la fi, seria el màxim bé per al màxim nombre?).
 2. Aquest problema es pot resoldre des de l'utilitarisme de la regla; però sempre hi ha la dificultat que si infringir la regla és més útil que respectar-la, llavors seria irracional no fer-ho.

4. Fal·làcia naturalista
 1. Mill pot haver confós "ser desitjat" (que és un fet) amb "ser desitjable" (que és un valor). Encara que hi ha alguns autors que diuen que una felicitat "desitjable", no és més que la felicitat "desitjada" pels individus.
5. Problemes per ser ètica de mínims
 1. Però la crítica més important és la que fa referència a l'ètica de mínims.
 1. Un utilitarista seria partidari del mal menor si és útil per evitar un acte pitjor. Així, però, es degrada la moralitat, produint cada cop uns mínims més mínims en nom del consens moral.
 2. En aquest tipus d'ètiques sempre resultarà difícil (per no dir impossible) establir quin és el "mínim" de llibertat o de dignitat.
6. L'utilitarisme ha hagut de fer front a la crítica de la teoria de la justícia de Rawls i a la dels comunitaristes (MacIntyre, Sandel, Taylor, Walzer...) que el consideren una teoria instrumentalista.
 1. Com que per a un utilitarista no hi ha res "bo per si mateix", no pot fonamentar la vida col·lectiva.
 2. A més, els utilitaristes ho refereixen tot a la justícia, sense adonar-se (diuen els comunitaristes) que la justícia és, només, una virtut reparadora que només és necessària quan fan fallida les virtuts que fonamenten la vida en comú.